



# ГРАЖДАНИТЕ РЕШАВАТ

Форми за гражданско участие  
във вземането на решения на местно ниво



# Civic Participation Initiative

Проект „Инициатива за гражданско участие“ се развива с финансовата подкрепа на Балканския тръст за демокрация – проект на *German Marshall Fund* на САЩ. Реализиран е от Сдружение „Знание“ – Ловеч, в партньорство с Българския център за нестопанско право (БЦНП) за организациите членове на Форум „Гражданско участие“.

Период на реализация: септември 2011 – юни 2012 година.

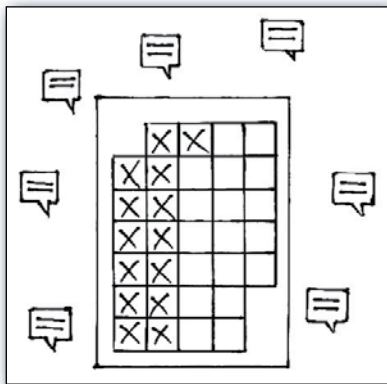
Главната цел на проекта е да повиши гражданското участие в процеса на вземане на решения на национално и на местно ниво.

Специфичните цели са: 1) да разработи и апробира система за гражданско участие в процеса на вземане на решения на местно ниво; 2) да продължи усилията на общността от граждански организации в България за утвърждаване в практиката на *Стандартите за обществени консултации* приети от Министерския съвет.

*Мненията, изразени в тази публикация, не могат да се приемат за официални становища на Балканския тръст за демокрация, The German Marshall Fund на САЩ или на техни партньори.*

## 1. Участие в обществени консултации на нормативни актове

Правото на гражданите да участват в изработването на нормативни актове е утвърдено както в международни документи, така и в националното право. Според *Кодекса на добрите практики на гражданско участие в процеса на вземане на решения*, одобрен от Съвета на Европа, участието в обществени консултации е



една от формите на гражданското участие. По този начин гражданите и гражданските организации могат да заявят активна позиция, да предложат алтернативни решения, да отправят препоръки до институциите. Проектът на нормативния акт следва да се приема след консултиране с гражданите и организациите. Това е гаранция, че в него е отразен действително общественият, а не частният интерес на една малка група със силно лоби.

Възможността за участие в процеса на обсъждане и консултиране на законодателството е предвидена в Закона за нормативните актове (чл. 26, ЗНА). Преди внасянето на проект на нормативен акт за обсъждане и приемане от съответната институция, той трябва да бъде публикуван на нейната интернет страница. Освен проекта се публикуват и мотиви-

те към него, които обосновават необходимостта от неговото приемане. Най-съществената част от процеса на консултиране е възможността в определен срок (*най-малко 14-дневен срок*) гражданите и организациите да представят предложения и становища по проекта. Институциите следва да разгледат представените становища и, ако са достатъчно аргументирани, да бъдат отразени в акта. *Тези законови изисквания трябва да се прилагат и спрямо общинските съвети, когато се обсъждат и приемат правилници и наредби.*

В допълнение към законовата уредба през 2009 г. Съветът за административна реформа към Министерския съвет утвърди *Стандарти за обществени консултации*, според които минималният срок за консултиране е 1 месец. Те съдържат изисквания и препоръки, които институциите трябва да следват, за да се провеждат ефективни обществени консултации. Създаден е и интернет портал за обществени консултации, където се публикуват проекти на нормативни актове и се търси обратна връзка от гражданите.

**Портал за обществени консултации:** [www.strategy.bg](http://www.strategy.bg)

**Портал на неправителствените организации:** [www.ngobg.info](http://www.ngobg.info)

**Правна помощ и подкрепа:**

Български център за нестопанско право <http://bcnl.org/>

**Правна уредба:**

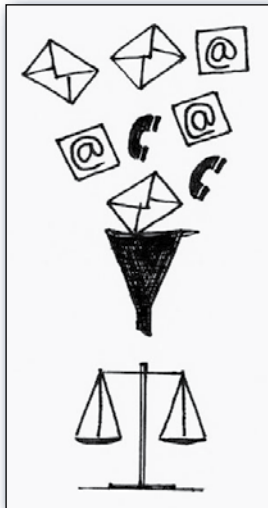
Закон за нормативите актове;

Кодекс на добрите практики на гражданско участие  
в процеса на вземане на решения;

Стандарти за обществени консултации

## 2. Инициране на предложения за промени в законодателството

Освен в рамките на обществените консултации гражданите и организациите могат да участват в изработването на нормативни и политически актове, като непосредствено правят предложения за тяхното приемане от компетентните институции. Тази възможност е предвидена в *Кодекса на добрите практики на гражданско участие*, а като основно право е гарантирано в Конституцията, Закона за нормативните актове и Административнопроцесуалния кодекс (АПК).



В Конституцията (чл. 45) е предвидено, че гражданите имат правото да отправят предложения и петиции до държавните органи. Процедурата, по която се извършва това, е уредена в законодателството.

В ЗНА (чл. 18) се съдържа принципната възможност за гражданите и юридическите лица да правят предложения за *усъвършенстване на законодателството*. Тези предложения се отправят до институцията, която има правото да издаде нормативния акт, или до институция с право на законодателна инициатива. В национален контекст това са: Народното събрание (за приемане на закони; всеки народен представител има право на законодателна инициатива), Министерския съвет (за

упражняване на законодателна инициатива или за приемане на административни нормативни актове) и министрите (за приемане на административни нормативни актове). В местната власт това са общинският съвет (приемане на правилници и наредби) и общинските съветници (с право на инициатива).

Предложенията за промени в законите могат да бъдат адресирани до председателя на Народното събрание, както и до ресорните парламентарни комисии. В 42-рото Народно събрание е създадена и специална комисия, която да разглежда предложенията и жалбите на гражданите (Комисия по правата на човека, вероизповеданията, жалбите и петициите на гражданите). Организирана е приемна за граждани – всеки вторник от 11.00 ч. до 13.00 ч., когато Народното събрание не е във ваканция. В приемната на комисията участват народен представител, който е член на комисията и експерт.

В АПК (Глава осма. Предложения и сигнали) е предвидено, че всеки гражданин или организация може да подава *предложения*. Предложенията могат да се правят за *усъвършенстване на организацията и дейността на институциите или за решаване на други въпроси в рамките на тяхната компетентност* (вкл. издаване и приемане на нормативни и политически актове). Предложенията могат да имат различна форма – да бъдат писмени или устни, да бъдат подадени лично или чрез упълномощен представител, по телефон, телеграф, телекс, факс или електронна поща. За да бъдат разгледани от съответната институция, те трябва да имат посочен подател – анонимни предложения не се разглеждат. Компетентната институция, до която е отправено предло-

жението, следва да го разгледа и да се произнесе с решение в 2-месечен срок от неговото получаване. Когато случаят е по-сложен, решението може да се вземе в 6-месечен срок.

На *местно ниво* е предвидена законова възможност гражданите и юридическите лица да внасят *писмени предложения и становища* в комисиите на общинския съвет (чл. 49, ЗМСМА). Тези предложения могат да бъдат както за приемането от общинския съвет на нормативни актове (правилници, наредби), така и за стратегически и политически документи.

**Комисия по правата на човека, вероизповеданията,  
жалбите и петициите на гражданите:**

[www.parliament.bg/bg/parliamentarycommittees/members/237](http://www.parliament.bg/bg/parliamentarycommittees/members/237)

**Приемна за граждани:**

всеки вторник от 11.00 ч. до 13.00 ч.

**Правна помощ и подкрепа:**

Български център за нестопанско право: <http://bcnl.org/>

**Правна уредба:**

Конституция; Закон за нормативните актове;

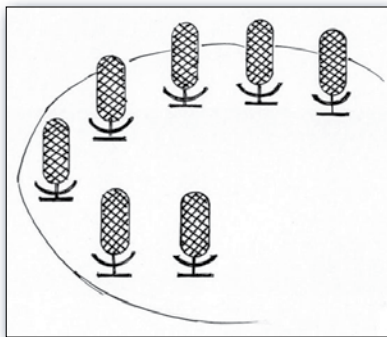
Административнопроцесуален кодекс

(Глава осма. Предложения и сигнали);

Закон за местното самоуправление и местната администрация

### 3. Участие в заседания на общинския съвет и комисиите

На местно ниво гражданите могат да участват в заседанията на общинския съвет и неговите комисии. Според предвиденото в Закона за местното самоуправление и местната администрация (чл. 28), заседанията на общинския съвет и на неговите комисии са *открити*. Само по изключение общинският съвет може да реши отделни заседания да са закрити. Също така гражданите могат да присъстват на заседанията на общинския съвет и на неговите комисии, като заемат специално определените за тях места. Нещо повече – гражданите имат право да се изказват, да отправят питаня, становища и предложения от компетентността на общинския съвет, кмета или общинската администрация, представляващи обществен интерес. Гражданите могат и да получават отговори от институциите на местната власт по ред, начин и в срок, определени в правилника за организация на общинския съвет.



Също така гражданите могат да присъстват на заседанията на общинския съвет и на неговите комисии, като заемат специално определените за тях места. Нещо повече – гражданите имат право да се изказват, да отправят питаня, становища и предложения от компетентността на общинския съвет, кмета или общинската администрация, представляващи обществен интерес. Гражданите могат и да

получават отговори от институциите на местната власт по ред, начин и в срок, определени в правилника за организация на общинския съвет.

#### Правна уредба:

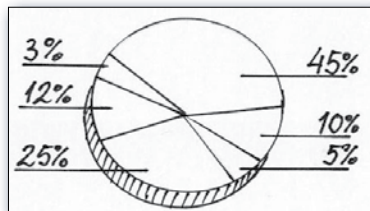
Закон за местното самоуправление и местната администрация;  
Правилници за организацията и дейността на общинските съвети



#### 4. Участие в обсъждането на общинските бюджети

Важна форма на гражданско участие на местно ниво е участието в обсъждането на общинските бюджети. Участието може да се осъществи в три етапа:

1. Гражданите и местната общност могат да се включат при изготвянето на проектобюджета на общината. Те могат да правят предложения за включване на отделни пера в проектобюджета. Това става чрез организиране на консултации, срещи и публични обсъждания с гражданите и местната общност (чл. 11 от Закона за общинските бюджети).



2. Проектобюджетът се представя от кмета за *публично обсъждане от местната общност* (чл. 11, ал. 6 от Закона за общинските бюджети). Датата на обсъждането се оповестява най-малко *7 дни предварително* в местните средства за масово осведомяване. Публичното обсъждане се провежда по ред, определен от общинския съвет. За постъпилите предложения се съставя протокол, който се прилага като неразделна част на проекта на бюджет при внасянето му от кмета на общината за разглеждане от общинския съвет.

3. Гражданите и организациите могат да се включат с предложения и становища в рамките на разглеждането на проекта за бюджета от комисиите и общинския съвет (по реда на ЗМСМА).

По закон кметът е длъжен да информира периодично местната общност за изпълнението на бюджета (чл. 25 ЗОБ).

**Помощ и подкрепа:** Сдружение „Болкан Асист“: [www.balkanassist.bg/](http://www.balkanassist.bg/)

**Правна уредба:** Закон за общинските бюджети;  
Закон за местното самоуправление и местната администрация

## **5. Инициране от граждани на местен референдум, местна гражданска инициатива, общо събрание на населението**

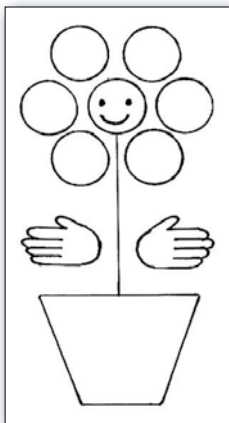
Гражданите могат да влияят пряко върху решенията на местно ниво чрез инициране на местен референдум, местна гражданска инициатива и общо събрание на населението (Закон за прякото участие на гражданите в държавната власт и местното самоуправление).

**Местен референдум** се провежда в община, район или кметство за пряко решаване на въпроси от местно значение. Тези въпроси трябва да са от компетентността на кмета (на общината, района, кметството) или на общинския съвет.

*Предложение* за провеждане на местен референдум може да бъде направено от *инициативен комитет* с подписите на *не по-малко от 1/20 от гражданите* с избирателни права, които имат постоянен адрес на територията на съответната община, район или кметство. Общинският съвет (ОС) обсъжда предложението за референдум, но не е длъжен

да вземе решение за провеждане. Когато предложението за произвеждане на референдум е подкрепено с подписите на не *по-малко от 1/10 от гражданите* с избирателни права в съответната община, район или кметство, *ОС* е длъжен да вземе решение за произвеждането му.

**Местен отменителен референдум** е възможността на гражданите да се произнесат по вече взето решение от *ОС*. Той може да се проведе в срок до *един месец* след обявяване на решение на *ОС*. Нужни са инициативен комитет и подписка на *не по-малко от 1/10 от гражданите* с избирателни права на съответната община. Кметът на общината определя датата на референдума. Този референдум трябва да се произведе в срок до *два месеца* от постъпване на искането.



*Инициативният комитет (ИК)* за организиране на подписката се състои от *3 до 7 членове*. *ИК* трябва да формулира въпроса за референдума и да подготви бланките, върху които се събират подписите. Само граждани, които имат постоянен адрес на територията на съответната община, район или населено място, могат да подписват подписката.

- *Срокът* за събиране на подписи е *3 месеца* от уведомяване на общинския съвет. След внасянето на подписката *ОС* трябва да я обсъди в *едномесечен срок*.
- Общинският съвет определя дата за произвеждане на референдума не по-рано от *45 дни* и не

по-късно от *60 дни* от решението за референдума.

- Предложението, предмет на референдума, е прието, ако в него са участвали не по-малко от участвалите в последните избори за общински съвет в съответната община и ако с „да“ са гласували повече от половината от участвалите в референдума избиратели.
- Решението, прието на референдум, ако не е обжалвано, се обявява в *тридневен срок* от председателя на общинския съвет на официалната интернет страница на общината, в един регионален вестник и в една регионална електронна медия.
- Решението, прието с местен референдум, не подлежи на последващо одобрение от общинския съвет. Той приема акт, когато това е необходимо, за неговото изпълнение. Решението, прието чрез местен референдум, влиза в сила веднага след обявяването му.

Чрез **местната гражданска инициатива (МГИ)** гражданите правят предложения до общинския съвет, кмета на общината, на района или на кметството, или до областни или регионални органи на изпълнителната власт за решаване на въпроси от местно значение. Местната гражданска инициатива се осъществява чрез *подписка*, организирана от *инициативен комитет* на територията на съответната община, район, кметство или населено място.

При провеждането на *МГИ* има няколко важни етапа. За да започне *МГИ* трябва да се организира *събрание* на не по-малко от *50 граждани* с избирателни права. На това организационно събрание гражданите вземат решение за стартирането на инициативата. Събранието трябва да:  
1) одобри предложението, за което да се събират подписи на граждани;

2) да избере инициативен комитет от участващите в събранието лица, който се състои от *3 до 7 членове*; 3) да одобри бланката за събиране на подписите; 4) определи срока и реда за събиране на подписите.

*Провеждането на МГИ има следните важни изисквания:* 1) *Срокът* за провеждане на инициативата и за събиране на подписи е до *два месеца* от провеждане на организационното събрание; 2) Само граждани с постоянен или настоящ адрес в съответното място могат валидно да подпишат подписката; 3) *Срокът* за внасяне на подписката в съответния местен или регионален орган на властта е *два месеца* от нейното стартиране; 4) Общинският съвет, кметът или органите на изпълнителната власт, до които е отправена местната гражданска инициатива, са *длъжни* да разгледат направените предложения и в *едномесечен срок* от връчването на подписката да обявят своето решение и предприетите мерки в интернет страницата на общината и в един регионален вестник.

***За да е валидна подписката, трябва да е подписана от минимум 51 граждани с избирателни права.***

Важен инструмент на пряката демокрация и гражданското участие на местно ниво е ***общото събрание на населението***. То се провежда за решаване на въпроси от местно значение, които са от компетентността на съответния общински съвет или кмет. Общо събрание на населението се провежда в общини, райони, кметства, населени места и квартали с население до 10 000 жители.

Общото събрание се свиква по инициатива на *най-малко 1/50*, но не по-малко от *20 граждани* с избирателни права с постоянен или насто-

ящ адрес на територията на общината, района, кметството, населеното място или квартала към момента на формулиране на искането. На практика, инициативата на гражданите се упражнява с подписка, която се организира от *инициативен комитет* на граждани, състоящ се от 3 до 9 членове, включително председател.

Общото събрание на населението се смята за редовно, ако на него присъстват *не по-малко от една четвърт* от гражданите с избирателни права в общината, района, кметството, населеното място или квартала. Когато в определения час не са се явили посоченият брой граждани, събранието се отлага с един час, след което се провежда с онези, които присъстват. Техният брой обаче не може да бъде по-малък от една десета от всички граждани с избирателни права.

*Решенията* на общото събрание се приемат с мнозинство повече от половината от присъстващите. *Решението* се обявява от кмета на общината. Въз основа на решението на общото събрание в *7-дневен срок* кметът издава заповед, в която конкретизира мерките за неговото изпълнение или внася предложение в общинския съвет за подготовка и приемане на съответно решение, правилник или наредба.

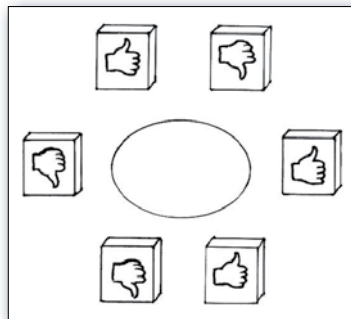
**Помощ и подкрепа:** Сдружение „Болкан Асист“ и  
Институт за пряка демокрация: [www.balkanassist.bg/](http://www.balkanassist.bg/)  
**Правна уредба:** Закон за прякото участие на гражданите  
в държавната власт и местното самоуправление

## 6. Участие на граждани в местни обществени/консултативни съвети

Обществените съвети са консултативни органи за гражданско участие и обществен контрол на местно ниво, които съдействат на местната власт за формулиране и реализиране на общинската политика по важни за местната общност проблеми.

Обществените съвети могат да бъдат формално учредени като самостоятелно юридическо лице (сдружение с нестопанска цел) или да съществуват като обществено-консултативен орган към общината, района, кметството. Те могат да се създават както по инициатива на гражданите и НПО, така и по инициатива на местната власт.

Добре е гражданите и организациите, които участват в работата, да притежават *експертиза и опит* в разработването на проекти в обществена полза, в консултирането на политически и нормативни документи, в отстояването на обществено значими каузи или да представляват важна обществена група или група в неравностойно положение. Номинирането и изборът на членовете трябва да са *максимално прозрачни*, подчинени на ясно формулирани правила и критерии. Обществените съвети следва да работят максимално публично и да включват в дейността си и граждани и организации, които формално не са техни членове. Обществените съвети



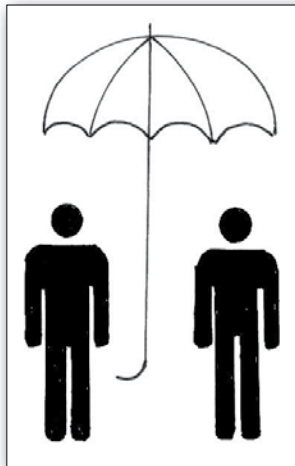
трябва да осъществяват и *периодична отчетност* за дейността си пред местната общност и общината.

**Повече информация:** <http://ccouncils.flgr.bg/bg/cms/>  
**Правна уредба:** Правилници за организацията и дейността на общинския съвет и на общинската администрация

## 7. Защита на права пред националния омбудсман и местните обществени посредници

### *Омбудсман*

Важна форма на гражданска активност е защитата на основните права. На национално ниво една от институциите, непосредствено ангажирана със защитата на правата, е *омбудсманът*. Неговата основна функция е да се застъпва с предвидените в закона средства, когато с действие или бездействие се засягат или нарушават правата и свободите на гражданите от държавните и общинските органи и техните администрации, както и от лицата, на които е възложено да предоставят обществени услуги.





Омбудсманът приема и разглежда жалби и сигнали за нарушения на права и свободи; прави проверки по постъпилите жалби и сигнали; отправя предложения и препоръки за възстановяване на нарушените права и свободи; посредничи между административните органи и засегнатите лица за преодоляване на допуснатите нарушения; сезира Конституционния съд, когато със закон са нарушават права и свободи на гражданите.

Жалби и сигнали пред омбудсмана могат да подават физически лица без разлика на гражданство, пол, политическа принадлежност или религиозни убеждения. Жалбите и сигналите могат да бъдат писмени или устни, подадени лично, по пощата или по друго традиционно средство за съобщение. Жалбата трябва да съдържа името и постоянния адрес на жалбоподателя, описание на нарушението, органа, администрацията или лицето, срещу които се подава жалбата.

### *Обществения посредник*

На местно ниво подобна на омбудсмана институция е общественият посредник. Той се избира от Общинския съвет с мнозинство 2/3 и съдейства за спазване правата и законните интереси на гражданите пред органите на местното самоуправление и местната администрация. Организацията и дейността на обществения посредник се уреждат с правилник, приет от общинския съвет.

**Правна уредба:** Закон за местното самоуправление и местната администрация (чл. 21а);

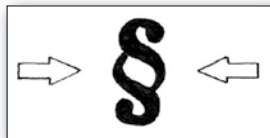
Правилник за организацията и дейността на омбудсмана;

**Омбудсман на Република България:** [www.ombudsman.bg/](http://www.ombudsman.bg/)

**Правна уредба:** Закон за омбудсмана

## 8. Защита на права пред административен съд

Самостоятелна форма на гражданска активност е защитата на правата от актове и действия на административни органи (включително от органите на местната власт).



*Първият етап* от производството е оспорване на акта по административен ред пред горестоящия орган. Актовете на кметовете на общини се оспорват пред областния управител. Актовете на кметовете на кметства и на райони се оспорват пред кмета на общината. Органът, пред който е оспорен актът, трябва да вземе решение в *двуседмичен* (когато е едноличен – напр. областния управител) или *едномесечен* (когато е колективен) срок от получаване на жалбата.

*Вторият етап* е свързан с оспорването на акта или действието пред *административния съд*. Право да оспорват акта имат гражданите и организацията, чиито права, свободи или законни интереси са нарушени или застрашени от него или за които той поражда задължения. Актът може да се оспори пред съда и без да е изчерпана възможността за оспорването му по административен ред. Административните актове могат да се оспорят в *14-дневен срок* от съобщаването им. Решението на административния съд може да се обжалва пред Върховния административен съд.

Гражданите и организацията могат да оспорват и подзаконовите нормативни актове (напр. наредба на общинския съвет). Тези актове на общинските съвети се оспорват пред съответния административен съд.

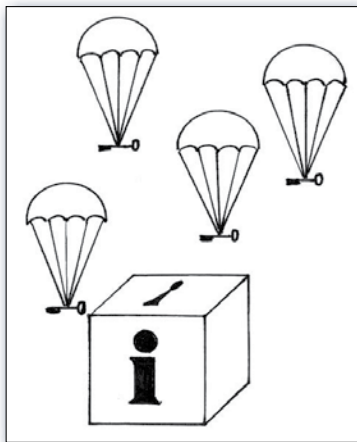
**Правна уредба:** Административнопроцесуален кодекс

## 9. Достъп до информация за граждани и НПО

Достъпът до обществена информация е една от основните предпоставки за гражданското участие според *Кодекса на добрите практики на гражданско участие*. Нормативната уредба на това основно право е на конституционно и законово ниво. Според Конституцията всеки има право да търси, получава и разпространява информация. Институциите са задължени да предоставят информация на гражданите по въпроси, които представляват за тях законен интерес (чл. 41).

Конкретните правила и процедури са уредени в Закона за достъп до обществена информация. Предоставянето на обществена информация е подчинено на някои основни принципи: откритост, достоверност и пълнота на информацията, осигуряване на еднакви условия за достъп и др. Както граждани, така и юридически лица имат право на достъп до информация.

Достъп до обществена информация се предоставя въз основа на писмено заявление или устно запитване. Заявлението може да се подаде и по електронен път при условия, определени от съответната институция.



Заявлението трябва да съдържа: 1) трите имена, а за юридически лица – наименованието и седалището, на заявителя; 2) описание на исканата информация; 3) предпочитаната форма за предоставяне на достъп до исканата информация; 4) адреса за кореспонденция със заявителя.

Институциите разглеждат заявленията във възможно най-кратък срок, но *не по-късно от 14 дни* след датата на регистриране. Предвидена е съдебна защита при предоставяне на непълна информация или при отказ. Решенията за предоставяне на достъп до обществена информация или за отказ за предоставяне на достъп се обжалват пред *административните съдилища* или пред *Върховния административен съд* в зависимост от органа, който е издал акта, по реда на АПК.

**Правна помощ и подкрепа:**

Фондация „Програма Достъп до информация“:  
[www.aip-bg.org/](http://www.aip-bg.org/)

**Правна уредба:**

Конституция;  
Закон за достъп до обществена информация

## **10. Какво още може да се направи на местно ниво, за да се подобри гражданското участие**

*Обществени консултации на нормативни и стратегически документи на местно ниво*

- Да се организират обществени консултации на проектите на правилници, наредби, планови и стратегически документи и други решения, приемани от общинските съвети;
- Минималният срок за извършване на обществената консултация да е 20 дни;
- Обществените консултации могат да са под формата на писмена или *онлайн* консултация, дискусия, кръгла маса, съвместни работни групи и др.;
- След приключване на консултацията, на страницата на общинския съвет да се публикува обобщена информация за приетите или отхвърлени предложения;
- Работата на общинския съвет да се подпомага от обществен съвет, действащ на територията на съответната община.

*Публичност и прозрачност в работата на общинските съвети и комисиите*

- Да се публикува годишната работна програма на общинския съвет в Интернет, по която гражданите да могат да правят конкретни предложения;

- Дневният ред на заседанията на общинските съвети да включва точка, посветена на „изказвания, питания, становища и предложения на гражданите“;
- Дневният ред на заседанията на постоянно действащите комисии да се публикува в 7-дневен срок преди провеждане на заседанието. Гражданите и представителите на гражданските организации да могат да предлагат за включване в дневния ред точки за заседанията на общинския съвет.

**Повече информация:**

Форум гражданско участие: <http://www.bgactivecitizen.eu/>

Български център за нестопанско право: [www.bcnl.org](http://www.bcnl.org)





**Сдружение „Знание“ – Ловеч**, работи за общество, базирано на знанието, толерантността и социалната отговорност. Мисията на сдружение „Знание“ – Ловеч, е утвърждаване на демократичните ценности в обществото и повишаване на човешкия потенциал чрез осигуряване на качествено и достъпно обучение, съчетано с националните традиции и европейските измерения за учене през целия живот. Сдружението е регистрирано през 1994 година и оттогава е реализирало над 40 проекта в областта на развитие на гражданското общество, гражданско участие, социална интеграция на групи в неравностойно положение, образователни и младежки проекти. Към Сдружението има действащ Център за професионално обучение, лицензиран от НАПОО. От 2005 година „Знание“ – Ловеч, е форум-център с инициирани над 10 форум-процеса.

**Контакти:**

Сдружение „Знание“ – Ловеч  
Ловеч 5500, ул. Търговска 44  
тел. / факс: (068) 62 79 52  
ел. поща: [znanielovech@mbox.contact.bg](mailto:znanielovech@mbox.contact.bg)  
[www.znanielovech.org](http://www.znanielovech.org)





**Българският център за нестопанско право (БЦНП)** е създаден през юли 2001 г. и е вписан в Централния регистър към Министерството на правосъдието като фондация в обществена полза. БЦНП е местният партньор на Международния център за нестопанско право (ICNL) със седалище във Вашингтон и на Европейския център за нестопанско право (ECNL) със седалище в Будапеща. Мисията на БЦНП е да оказва подкрепа при изработване и прилагане на закони и политики с цел развитие на гражданското общество, гражданско участие и добро управление в България. БЦНП следва мисията си, вярвайки, че развитието на правната рамка на нестопанските организации е основен механизъм за създаване на независимо и проспериращо гражданско общество. БЦНП насърчава прозрачността, отчетността и създаването на подходяща структура на управление на юридическите лица с нестопанска цел в България.

**Контакти:**

Фондация „Български център за нестопанско право“  
София 1000, ул. Добруджа 6  
тел. / факс: (02) 981 66 17, 988 81 66  
ел. поща: [info@bcnl.org](mailto:info@bcnl.org)  
[www.bcnl.org](http://www.bcnl.org)

**ГРАЖДАНИТЕ РЕШАВАТ**  
**Форми за гражданско участие**  
**във вземането на решения на местно ниво**

Сдружение „Знание“ – Ловеч; Български център за нестопанско право ©

автор: д.ю.н. Атанас Славов

илюстрации: Клавдия Борисова

дизайн, предпечат, коректури: VLL

печат: Алекс Г

ISBN 978-954-92565-6-7

София, 2011